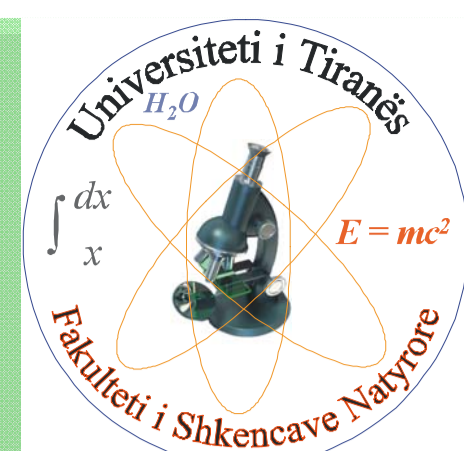

FIGURA DHE VEPRA E BOTANISTËVE TË SHQAR SHQIPTARË

PROF. KOLË PAPANISTO
(1914-1980)

Kolë Paparisto u lind në Elbasan, në 8 nëntor 1914. Pasi mbaroi Liceun e Korçës me rezultate shumë të mira, vazhdoi dhe përfundoi studimet e larta për Biologji në Paris. Në vitet 1941-1943 punoi si mësues i shkencave Natyrore në shkollën Normale. Në vitin 1943 doli partizan pranë shtabit të Përgjithshëm të Ushtrisë Nacionalçlirimtare. Në maj 1944 në Kongresin e Përmetit u zgjodh anëtar i Këshillit të Përgjithshëm Nacional-çlirimtar.

Për formimin e tij, për aftësitë e tij organizuese, për ndjenjat patriotike dhe idetë përparimtare Prof. Paparisto u ngarkua me detyra e përgjegjësi të rëndësishme në fushën e arsimit e të shkencës. Në vitet 1945-1947 ka punuar fillimisht si kryetar dege në Ministrinë e Arsimit, më pas zv/ministër.

Në vitet 1949-1957 ka punuar në Institutin e Shkencave me detyrën e kryetarit të tij. Në 1957, me krijimin e Universitetit të Tiranës, emërohet zv/Rektor për anën shkencore, deri në vitin 1967, në të njëjtën kohë kryente detyrën e përgjegjësit të Katedrës së Botanikës në Fakultetin e Shkencave Natyrore. Gjatë kësaj kohe atij i jepet titulli Profesor.

Në vitet 1967-78 Prof. Paparisto punoi në Fakultetin e Shkencave Natyrore si pedagog e përgjegjës i Katedrës së Botanikës. Në vitin 1978, me krijimin e Qendrës së Kërkimeve Biologjike, pranë Akademisë së Shkencave (ish Instituti i Kërkimeve Biologjike), kaloi pranë saj si përgjegjës i Sektorit të Florës, detyrë të cilën e mbajti deri më 27 gusht 1980, kur u nda nga jeta. Në vitin 1972, me krijimin e Akademisë së Shkencave, për merita të shquara në fushën e shkencës e arsimit, Prof. Papariston e gjejmë si anëtar të Akademisë dhe përgjegjës të seksionit të Shkencave Natyrore.

Prof. Paparisto udhëhoqi punën për hartimin e veprës madhore 'Flora e Shqipërisë'. Ai drejtoi punën për Florën e Tiranës, Bimët Mjaltore të Shqipërisë, Fjalorin Botanik. Ai punoi në përzgjedhjen e bimëve foragjere me pikësnyminin e rritjes së rendimentit; këtu u ndihmua në terren nga **A. Brançe**.

Prof. Paparisto ka qenë i zgjedhur për disa legjislatura deputet i Elbasanit. Ai është Mësues i Popullit, mban Çmimin e Republikës dhe disa urdhra e medalje të luftës e të punës.

Flora e Shqipërisë në 4 Vëllime është vepër themelore në historinë e zhvillimit të shkencave biologjike të vendit tonë. Ajo, gjithashtu, saktëson më mirë disa aspekte sistematike e ekologjike mbi florën shqiptare, që shkenca botërore nuk njihje. Kjo lidhet edhe me zbulimin për herë të parë të disa llojeve endemike shqiptare të panjohura nga shkenca, disa prej të cilave përmenden sot në literaturën botërore edhe me emrin e Paparistos.

Flora e Shqipërisë ka filluar të studiohet aty nga mesi i shekullit të 19 nga botanistë të huaj, kryesisht austriakë, gjermanë, hungarezë e italianë. Pas çlirimit, puna kërkimore lidhur me florën e vendit u mor në dorë kryesisht nga botanistët shqiptarë. Që në vitin 1949 (në Institutin e Shkencave), K. Paparisto, së bashku me M. Demirin, Xh. Qosen, I. Mitrushin, E. Balzën etj., mbështetur në metodë të rreptë e shkencore, organizuan me përkushtim botanizimin e gjithë territorit të Shqipërisë, nga bregdeti e deri në malet më të larta, një punë me përgjegjësi dhe shumë e lodhshme. Ata, për 30 vjet, nga 1-2 muaj në vit, kanë kaluar në ekspedita që nga Vermoshi në Konispol, që nga bregdeti në Gramoz. Puna në terren u pasua me punë të madhe, të kujdesme, dhe shkencërisht të saktë në laborator për përcaktimin sistematik të llojeve. Kjo ishte dhe puna më e vështirë dhe më me përgjegjësi në hartimin e Florës. Për këtë, janë bërë konsultime me florat e huaja, janë shkëmbyer informacione me shkencëtarë të huaj; gjithashtu, janë vizituar dhe Herbare të huaja, si në Paris, Vjenë etj., për të konsultuar dhe krahasuar materialet bimore. Në të njëjtën kohë është bërë studim kritik i materialeve të botuara nga të huajt për Florën e Shqipërisë.

Pas një periudhe përgatitore pak a shumë të gjatë u krijua Redaksia e Hartimit të Florës së Shqipërisë me K. Papariston, M. Demirin, Xh. Qosen dhe I. Mitrushin. Pas humbjes së Paparistos dhe Demirit, drejtimin e Redaksisë për vëllimin e dytë e të tretë e mori Prof. Qosja. Pas një pune të pandërprerë, të madhe përfundoi vëllimi i parë (1988) dhe disa vjet më vonë edhe vëllimet e dytë (1992), të tretë (1991) dhe i fundit (2000). Për hartimin e vëllimit të dytë punoi edhe E. Balza. Në të njëjtën kohë për këto vëllime punuan edhe bashkëpunëtorët e botanistëve nismëtarë, J. Vangjeli, B. Ruçi dhe A. Mullaj.

Aster albanicus ssp. paparistoi

Ilia Mitrushi u lind në Panarit të Korçës, ku mbaroi dhe shkollën fillore. Shkollën e mesme dhe të lartë i kreu në Vienë; studimet e larta i përfundoi në vitin 1931 në Fakultetin e Shkencave Pyjore, ku u diplomua me titullin Inxhinier Pyjesh. Për shumë vite ka punuar si specialist e përgjegjës seksioni në Ministrinë e Ekonomisë Kombëtare, pastaj si inxhinier pyjesh. Në vitin 1950 emërohet punonjës shkencor në Institutin Shkencave dhe në vitet 1957-1968 punonjës shkencor në Katedrën e Botanikës, i ngarkuar dhe me detyrën e përgjegjësit të Sektorit të Florës.

ING. ILIA MITRUSHI
(1905-1986)

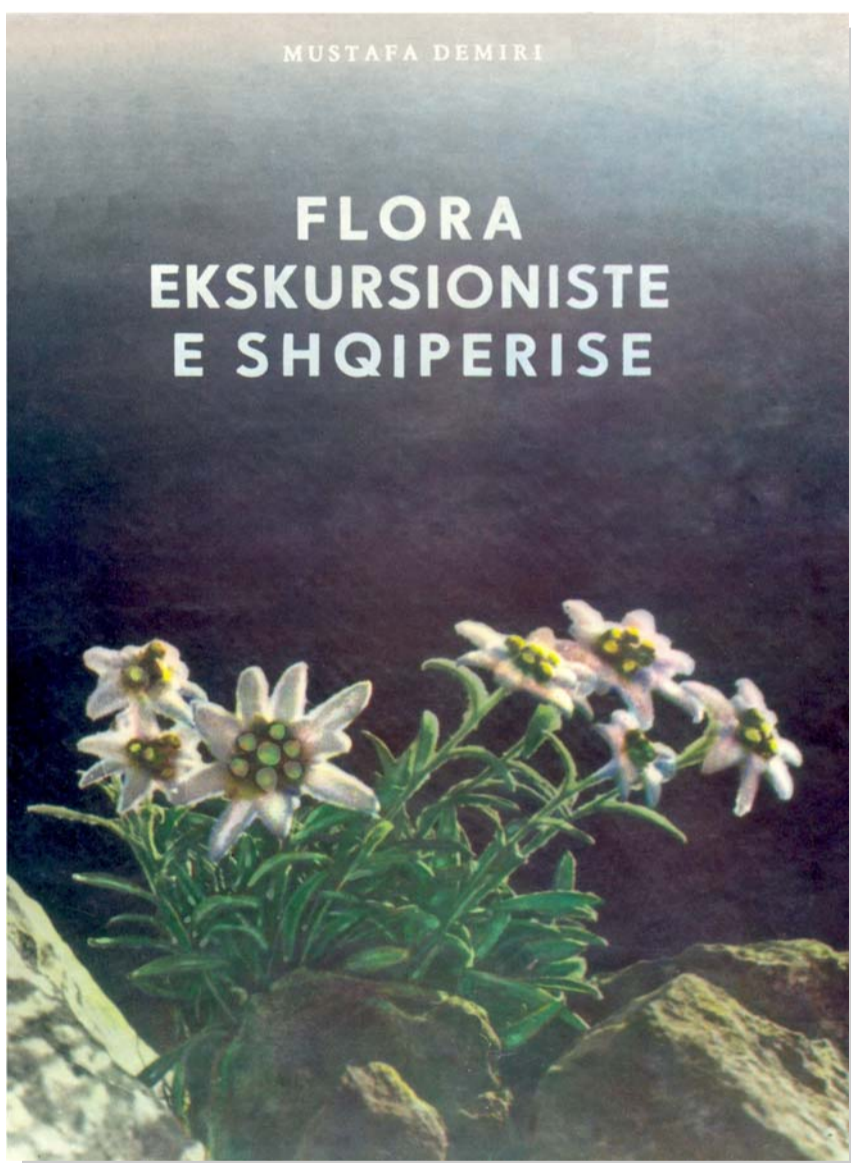
Bashkëpunëtori i vjetër shkencor, Ing. Ilia Mitrushi, si njohës i shkëlqyer i pylltarisë shqiptare e më gjerë, dijet dhe punën e tij shumëvjeçare i pasqyro, veç të tjerave në botimin e disa veprave fundamentale. Ai ka botuar një mori artikujsh në Buletinin e Shkencave Natyrore dhe të Bujqësisë. Përveç tyre, ai botoi dhe dy libra të tij të një vlere të madhe që janë: Drurët dhe Shkurret e Shqipërisë, si dhe Dendroflora e Shqipërisë. Në vitin 2005, Akademia e Shkencave të Shqipërisë mundësoi edhe botimin e monografisë Frytet dhe Farat e Drurëve dhe Shkurreve të Shqipërisë, ku Z. Mitrushi është bashkautor i parë. Gjithashtu, Ing. Mitrushi është konsulent në botimin e Florës së Evropës me qendër në Kembrixh (Angli), dhe bashkautor i Atlasit të Florës së Evropës, me qendër në Helsinki (Finland). Me këto vepra ai u bë i njohur edhe në fushën floristike evropiane.

B.V.Sh. EMIN BALZA

Herbari Kombëtar është arritje tjetër e papërsëritshme, me vlera të mëdha shkencore, ku ruhen rreth 130'000 ekzemplarë bimorë, që përfaqësojnë rreth 3200 specie të Florës së Lartë nga i gjithë territori i Shqipërisë. Ai është shprehje tjetër e punës së madhe të kryer nga botanistët shqiptarë paralelisht për përpunimin e bimëve të grumbulluara, sistemimin dhe ruajtjen e tyre, për të cilin kanë dhënë ndihmesë të vyer **A. Duka** dhe **V. Tartari**.

Emin Balza, bashkëpunëtori i vjetër shkencor, për dekada ka qenë bashkëpunëtor i botanistëve të sipërpërmëtur dhe ka dhënë një kontribut të veçantë në grumbullimin dhe sistemimin e materialeve të mbledhura. Në punën e tij si botanist pranë Katedrës së Botanikës është dalluar edhe për përgatitjen e tij shkencore, seriozitetin dhe përkushtimin e tij në punë. Balza drejtoi punime interesante mbi polenizimin e kryqëzuar me anë të bletëve që u pasqyrua në monografinë 'Bimët mjaltore të Shqipërisë'. Ka botuar, gjithashtu, disa tekste për shkollat e larta e të mesme, shumë artikuj shkencor etj. Ai në bashkëpunim me **Prof. M. Xhulaj**, hapën për herë të parë fushën e studimit të kërpudhave.

Xhafer Qosja, kreu studimet e larta në degën Biologji-Kimi. Në vitin 1952 emërohet punonjës shkencor në Institutin e Shkencave dhe në vitin 1957 deri në vitin 1968, punonjës shkencor në Katedrën e Botanikës. Në vitin 1968 emërohet përgjegjës i Katedrës së Botanikës pranë Institutit të Lartë Bujqësor (sot Universiteti Bujqësor i Tiranës) deri në vitin 1989 kur del në pension. Në vitin 1996 u nda nga jeta.

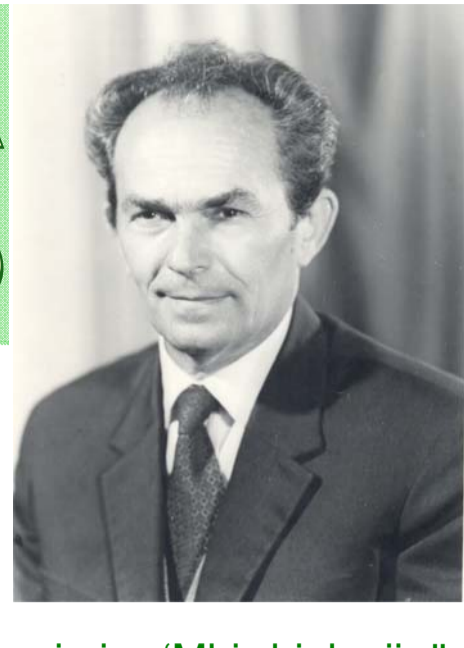
PROF. XHAFER QOSJA
(1924-1996)

Prof. Qosja mbrojt punimin 'Barërat e këqija të kulturave bujqësore'. Për herë të parë në këtë punim jepet të dhëna të përgjithshme për dëmet që shkaktajnë, veçoritë biologjike etj. Ky punim me vlera shkencore teorike është dhe ndihmesë për punonjësit e bujqësisë. Ai ka botuar një seri veprash me vlera shkencore e praktike, si Barërat e Këqija të Shqipërisë, Flora dhe Vegjetacioni i Shqipërisë Juglindore, Flora e Korçës, Bota e Mikroorganizmave etj. Ka botuar shumë artikuj shkencorë në Buletinin e Shkencave Natyrore e ato të Bujqësisë.

Gjatë inaugurimit të Kopshtit Botanik të Tiranës në vitin 1971 (nga e majta në të djathtë: Sh. Baxhaku, M. Demiri, M. Haxhimusaj, K. Paparisto, Kosovari, K. Popa, L. Dinga, P. Piliqa, V. Shqau, E. Palikuqi)

PROF. MUSTAFA DEMIRI
(1923-1985)

Prof. Demiri mbrojt punimin 'Mbi biologjinë, dinamikën e prodhimin e kullotave'. Qendra e studimit të tij qe Dumreja e Polisi. Studimi ka vlera të padiskutueshme shkencore, por është edhe një ndihmesë shumë e vyer praktike për trajtimin në përgjithësi të kullotave tona. Prof. Demiri ka botuar një seri veprash me vlera shkencore e praktike, si 'Përcaktuesi i bimëve', 'Flora Ekskursioniste e Shqipërisë', 'Bimët Ngjyruese', 'Bimët e Egra dhe të Dobishme' etj. Ai ka botuar shumë artikuj shkencorë në Buletinin e Shkencave Natyrore e ato të Bujqësisë.

Kopshti Botanik i Tiranës, me sipërfaqe rreth 14 ha, filloi të ndërtohet në vitin 1964 një grup specialistësh: **K. Paparisto**, **M. Demiri**, **I. Mitrushi** etj. Tani që Kopshti ka marrë formën e tij të plotë, ne vëmë re edhe një herë aftësitë e mëdha profesionale të profesorëve tanë. Kjo duket nga vendi i zgjedhur me larmi të mahnitshme, pozicion që sundon Tiranën, sodit Malin e Dajtit, ndodhet pranë Liqenit Artificial të Tiranës, si dhe në zbatimin e parimeve fitogjeografike moderne në vendosjen e bimësisë për një kopsht botanik; dhe e gjithë kjo rreth 100 m mbi nivelin e detit.

Kopshti u sistemua dhe pasurua tërësisht, duke mbjellë bimë nga gjithë Shqipëria. Për këtë meritë të veçantë ka M. Demiri, i cili për vite të tëra udhëhoqi personalisht ekspeditat në gjithë vendin për grumbullimin e bimëve të gjalla e farave dhe ndiqte mbjelljen e mbarëvajtjen e tyre në Kopsht. Në këtë punë ai bashkëpunoi me dendrologun **V. Shqau**, e u ndihmua nga bashkëpunëtori shkencor **E. Palikuqi**, agronomi **J. Talo** e kryepunëtori **H. Bejko**, si dhe qindra studentë e pedagogë të Universitetit të Tiranës gjatë muajve të punës fizike. Vëmë në dukje me kënaqësi se bashkëpunëtorja e profesor Demirit, **Prof. L. Dinga** drejtoi mbi 20 vjet Kopshtin Botanik me shumë aftësi, përkushtim e pasion, e ndihmuar dhe nga kolegët e tjerë **Prof. P. Hoda** dhe **Prof. K. Buzo**.